

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē niḡamāntamahādēśikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatrughnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

śrīmadrāmāyaṇē vālmīkīyē ādikāvyaē ayōdhyākāṇḍē

॥ ēkacatvāriṃśaḥ sargaḥ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

śrī raṅgarāmānuja mahādēśikan

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatrughnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

॥ ēkacatvāriṃśaḥ sargaḥ ॥

śrīrāmasya vanagamanēnāntaḥpurastrīṇāṃ vilāpaḥ
puravāsināṃ saśōkāvasthā ca

tasmiṃstu puruṣavyāghrē
niṣkrāmati kṛtāñjalau |
ārtaśabdō hi sañjajñē
strīṇāmantahpurē mahān || 2.41.1 ||

anāthasya janasyāśya
durbalasya tapasvinaḥ |
yō gatiḥ śaraṇaṃ cāsīt
sa nāthaḥ kva nu gacchati || 2.41.2 ||

na krudhyatyabhiśastō'pi
krōdhanīyāni varjayan |
kruddhān prasādayan sarvān
samaduḥkhaḥ kva gacchati || 2.41.3 ||

kausalyāyāṃ mahātējā
yathā mātari vartatē |

tathā yō vartatē'smāsu
mahātmā kva nu gacchatī || 2.41.4 ||

kaikēyyā kliśyamānēna
rājñā sañcōditō vanam |
paritrātā janasyāsyā
jagataḥ kva nu gacchatī || 2.41.5 ||

ahō niścētanō rājā
jīvalōkasya sañkṣayam |
dharmyaṃ satyavratam rāmaṃ
vanavāsē pravatsyati || 2.41.6 ||

iti sarvā mahiṣyastā
vivatsā iva dhēnavaḥ |
ruruduścaiva duḥkhārtāḥ
sasvaram ca vicukruśuḥ || 2.41.7 ||

sa tamantaḥpurē ghōra -
mārtaśabdaṃ mahīpatiḥ |
putraśōkābhisantaptaḥ
śrutvā cāsīt suduḥkhitaḥ || 2.41.8 ||

nāgnihōtrāṇyahūyanta
nāpacan gṛhamēdhinaḥ |
akurvan na prajāḥ kāryaṃ
sūryaścāntaradhīyata || 2.41.9 ||

vyasṛjan kavalān nāgā
gāvō vatsān na pāyayan |

putraṃ prathamajaṃ labdhvā
 jananī nābhyanandata || 2.41.10 ||

triśaṅkurlōhitāṅgaśca
 bṛhaspatibudhāvapi |
 dāruṇāḥ sōmamabhyētya
 grahāḥ sarvē vyavasthitāḥ || 2.41.11 ||

nakṣatrāṇi gatārciṃṣi
 grahāśca gatatējasaḥ |
 viśākhāśca sadhūmāśca
 nabhasi pracakāśirē || 2.41.12 ||

kālikānilavēgēna
 mahōdadhivōtthitaḥ |
 rāmē vanam pravrajitē
 nagaram pracacāla tat || 2.41.13 ||

diśaḥ paryākulāḥ sarvā -
 stimirēṇēva saṃvṛtāḥ |
 na grahō nāpi nakṣatraṃ
 pracakāśē na kiñcana || 2.41.14 ||

akasmānnāgaraḥ sarvō
 janō dainyamupāgamat |
 āhārē vā vihārē vā
 na kaścidakarōnmanaḥ || 2.41.15 ||

śōkaparyāyasantaptaḥ
 satataṃ dīrghamucchvasan |

ayōdhyāyāṃ janaḥ sarva -

ścukrōśa jagatīpatim || 2.41.16 ||

bāṣpaparyākulamukhō

rājamārgagatō janaḥ |

na hr̥ṣṭō labhyatē kaścit

sarvaḥ śōkaparāyaṇaḥ || 2.41.17 ||

na vāti pavanaḥ śītō

na śaśī saumyadarśanaḥ |

na sūryastapatē lōkaṃ

sarvaṃ paryākulaṃ jagat || 2.41.18 ||

anarthinaḥ sutāḥ strīṇāṃ

bhartārō bhrātarastathā |

sarvē sarvaṃ parityajya

rāmamēvānvacintayan || 2.41.19 ||

yē tu rāmasya suhṛdaḥ

sarvē tē mūḍhacētaḥ |

śōkabhārēṇa cākrāntāḥ

śayanaṃ naiva bhējirē || 2.41.20 ||

tatastvayōdhyā rahitā mahātmanā

purandarēṇēva mahī saparvatā |

cacāla ghōraṃ bhayaśōkadīpitā

sanāgayōdhāśvagaṇā nanāda ca || 2.41.21 ||

|| ityārṣē śrīmadrāmāyaṇē vālmikīyē ādikāvye

ayōdhyākāṇḍē ēkacatvāriṃśaḥ sargaḥ ||